

Bediüzzaman'a göre; laiklik nedir, ne değildir?

Hükûmetin laik cumhuriyeti dîni dünyadan ayırmak demek olduğunu biliyoruz. Yoksa, hiçbir hatıra gelmeyen dîni reddetmek ve bütün bütün dinsiz olmak demek olduğunu, gayet ahmak bir dinsiz kabul eder. Evet, dünyada hiçbir millet dinsiz olarak yaşamaz.

Eğer laik cumhuriyet soruyorsanız; ben biliyorum ki; laik, mânâsı bîtaraf kalmak; yani hürriyet-i vicdan düsturuyla dinsizlere ve sefahetçilere ilişmediği gibi, dindarlara ve takvacılara da ilişmez bir hükûmet telâkki ederim.

Tarihçe-i Hayat, s. 358, (yeni tanzim, s. 626)

Nasıl ki, hükûmet-i cumhuriye “dini dünyadan tefrik edip bîtarafane kalmak” prensibini kabul etmiş; dinsizlere, dinsizlikleri için ilişmediği gibi, dindarlara da, dindarlıkları için ilişmemesi o prensibin icâbâtındandır.

Tarihçe-i Hayat, s. 212, (yeni tanzim, s. 376)

Nev-i beşerde, hususan bu asr-ı hürriyette ve bilhassa medeniyet dairesinde, hemen umumiyetle hükûmfermâ hürriyet-i vicdan düsturunu kırmak ve istihfaf etmek ve dolayısıyla nev-î beşeri istihkar etmek ve itirazını hiçe saymak kadar cür’etinizle, hangi kuvvete dayanıyorsunuz? Hangi kuvvetiniz var ki, siz kendinize “lâdinî” ismi vermekle ne dine, ne dinsizliğe ilişmemeyi ilân ettiğiniz halde, dinsizliği mutaassıbâne kendine bir din ittihaz etmek tarzında, dine ve ehl-i dine böyle tecavüz, elbette saklı kalmayacak, sizden sorulacak. Ne cevap vereceksiniz?

Mektûbat, s. 416, (yeni tanzim, s. 729)

Eğer, faraza, laik cumhuriyetin mahiyetini bilmeyen bir dinsiz dese: “Senin risâlelerin, kuvvetli bir dînî cereyan veriyor, ladînî cumhuriyetin prensiplerine muaraza ediyor. “

Elcevap: Hükûmetin laik cumhuriyeti dîni dünyadan ayırmak demek olduğunu biliyoruz. Yoksa, hiçbir hatıra gelmeyen dîni reddetmek ve bütün bütün dinsiz olmak demek olduğunu, gayet ahmak bir dinsiz kabul eder. Evet, dünyada hiçbir millet dinsiz olarak yaşamadığı gibi, Türk milleti misilli bütün asırlarda mümtaz olarak, bütün aktâr-ı cihanda ve nerede Türk varsa Müslümandır.

Tarihçe-i Hayat, s. 204, (yeni tanzim, s. 360)

Hem, bu mübarek vatanda bu fitraten dindar millete hükmedenler, elbette dindarlığa taraftar olması ve teşvik etmesi, vazife-i hakimiyet cihetiyle lâzımdır. Hem madem, laik cumhuriyet, prensibiyle bîtarafane kalır ve o prensibiyle dinsizlere ilişmez; elbette dindarlara dahi bahaneler ile ilişmemek gerektir.

Tarihçe-i Hayat, s. 194, (yeni tanzim, s. 341)

Evet, evvelâ başta “Dinde zorlama yoktur; doğruluk sapıklıktan, îman küfürden iyice ayrılmıştır.” (Bakara Sûresi, 2:256.) cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üç yüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mânâ-yı işârî ile der:

Gerçi o tarihte, dini, dünyadan tefrik ile dinde ikrâha ve icbara ve mücahede-i diniyeye ve din için silâhla cihada muarız olan hürriyet-i vicdan, hükümetlerde bir kanun-u esasî, bir düstur-u siyasî oluyor ve hükümet, lâik cumhuriyete döner. Fakat ona mukabil mânevî bir cihad-ı dinî, iman-ı tahkikî kılıcıyla olacak. Çünkü, dindeki rüşd-ü irşad ve hak ve hakikati gözlerle gösterecek derecede kuvvetli bürhanları izhar edip tebyin ve tebeyyün eden bir nur, Kur’ân’dan çıkacak diye haber verip bir lem’a-i i’caz gösterir.

Şuâlar, s. 243, (yeni tanzim, s. 424)

LÜGATÇE

bîtaraf: Tarafsız.

hürriyet-i vicdan: Vicdan hürriyeti.

sefahetçi: Haram. eğlencelere düşkün olan.

tefrik etmek: Ayırmak.

nev-i beşer: İnsan nev’î, insanoğlu.

asr-ı hürriyet: Hürriyet asrı.

istihfaf: Hafife alma.

istihkar: Hakir görme, küçümseme.

lâdinî: Din dışı.

aktâr-ı cihan: Cihanın her tarafı.